

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В. СТЕФАНИКА**

Інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

спеціальність **281 Публічне управління та адміністрування**
освітня програма **"Публічне управління та адміністрування"**
інститут **післядипломної освіти та довузівської підготовки**
кафедра **управління та бізнес-адміністрування**

Івано-Франківськ – 2020 рік

Робоча програма БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ
для студентів спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
(освітня програма " Публічне управління та адміністрування ") – 12 с.

Розробник:

Горогоцька Н.І., к.е.н., асистент кафедри управління та бізнес-адміністрування,

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри управління та бізнес-
адміністрування

Протокол від № 1 від 27 серпня 2020 року

Завідувач кафедри управління та бізнес-адміністрування

(Жук О.І.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування	Вибіркова	
	281 Публічне управління та адміністрування (освітня програма "Публічне управління та адміністрування ")		
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): Публічне управління та адміністрування	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3	3
Індивідуальне науково-дослідне завдання – 1 Індивідуальне завдання із бізнес-планування проєктів		Семестр	
Загальна кількість годин – 180		6-й	6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 3	Освітній рівень: бакалавр	Лекції	
		30 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	__ год.
		Самостійна робота	
		120 год.	166 год.
Індивідуальні завдання:			
__ год.			
Вид контролю:			
Екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3 % та 66,6 %

для заочної форми навчання – 7,8 % та 92,2 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни — розширити і поглибити знання студентів в області основ теорії і практики бізнес-планування та сформуванню умінь і навичок майбутніх менеджерів у розробці бізнес-плану.

Завдання вивчення навчальної дисципліни.

Головними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- засвоєння студентами теоретичних основ бізнес-планування інвестиційних проєктів;
- здійснення аналізу сучасних теоретичних підходів щодо процесу бізнес-планування інвестиційних проєктів;
- обґрунтування функцій та визначення змісту процесу бізнес-планування;
- формування навичок комплексного підходу до організації бізнесу;
- опанування форм, методів і процесу бізнес-планування;
- формування у студентів творчого підходу до розробки окремих складових бізнес-плану.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти **компетентності:**

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів відповідної галузі і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

ФК.1. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.

ФК.5. Здатність використовувати систему електронного документообігу.

ФК.7. Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності.

ФК.10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

ФК.11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Програмні результати навчання:

ПР11. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.

ПР16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи бізнес-планування проєктів

Тема 1. Бізнес-планування як основа розвитку підприємництва

1. Сутність бізнес-планування та його характеристика
2. Функції та цілі розробки бізнес-плану
3. Інформаційне забезпечення бізнес-плану
4. Методологія та принципи розробки бізнес-плану

Тема 2. Структура та логіка розробки бізнес-плану

1. Зміст та структура бізнес-плану
2. Послідовність процесу бізнес-планування
3. Вимоги до написання бізнес-плану

Тема 3. Підготовча стадія розробки бізнес-плану

1. Логіка процесу стратегічного планування на підготовчій стадії
2. Визначення місії підприємства та формування цілей його діяльності
3. Оцінка можливостей та загроз реалізації бізнес-проєкту та виявлення сильних і слабких сторін підприємства (бізнес-проєкту)
4. Аналіз стратегічних альтернатив та обрання стратегії

Тема 4. Характеристика послуг і продукції проєкту

1. Загальна характеристика підприємства та його продукції (послуг)
2. Методи дослідження ринку
3. Характеристика ринків збуту підприємства

Тема 5. План маркетингу як складова бізнес-планування інвестиційних проєктів

1. Цілі та логіка розробки маркетинг-плану
2. Формування стратегії маркетингу
3. Процес ціноутворення і встановлення цін

Тема 6. Політика комунікацій та її висвітлення у бізнес-плані

1. Визначення, цілі та завдання політики комунікацій. Імідж підприємства
2. Структура комплексу маркетингових комунікацій
3. Реклама

Змістовий модуль 2. Розробка основних розділів бізнес-плану та його впровадження

Тема 7. Виробничий план у бізнес-плануванні інвестиційних проєктів

1. Цілі та завдання виробничого плану
2. Структура виробничого плану та технологія виробництва
3. Формування матеріально-технічної бази, вибір постачальників
4. Упаковка та доставка

Тема 8. Організаційний план реалізації інвестиційного проєкту

1. Основні цілі, завдання та структура організаційного плану
2. Вибір організаційно-правової форми ведення бізнесу
3. Вибір організаційної структури та визначення потреби в управлінському персоналі
4. Календарний план-графік реалізації підприємницького проєкту

Тема 9. Фінансова складова бізнес-планування інвестиційних проєктів

1. Значення, зміст і технологія розробки фінансового плану
2. Стратегія фінансування

Тема 10. Фінансові показники ефективності інвестиційного проєкту

1. Очікувані фінансові коефіцієнти.
2. Визначення точки беззбитковості та терміну окупності.
3. Аналіз чутливості. Фінансові потреби проєкту й умови повернення коштів потенційним кредиторам та інвесторам.

Тема 11. Оцінка ризиків у бізнес-плануванні

4. Структура та цілі розробки розділу “Оцінка ризиків”
5. Суть ризиків та управління ризиками
6. Класифікація ризиків та причини їх виникнення
7. Способи зниження ризиків

Тема 12. Експертиза бізнес-плану

1. Методологічні основи експертизи бізнес-плану
2. Напрями перевірки бізнес-плану
3. Типові недоліки та помилки бізнес-плану

Тема 13. Оптимізація планування бізнес-процесів

1. Сутність оптимізації бізнес-процесів
2. Можливості оптимізації планування бізнес-процесів
3. Механізм оптимізації планування бізнес-процесів

Тема 14. Презентація бізнес-плану

1. Цілі, завдання і організація проведення презентації бізнес-плану
2. Рівні презентації бізнес-плану

Тема 15. Способи підвищення ефективності презентації бізнес-плану

1. Аналіз презентації бізнес-плану
2. Можливості підвищення ефективності презентації бізнес-плану

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Денна форма навчання					
	Кількість годин, у тому числі					
	усього	л.	п.	лаб.	інд.	с.р.

1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи бізнес-планування проєктів						
Тема 1. Бізнес-планування як основа розвитку підприємництва	6	2	2	-	-	2
Тема 2. Структура та логіка розробки бізнес-плану	8	2	2	-	-	4
Тема 3. Підготовча стадія розробки бізнес-плану	8	2	2	-	-	4
Тема 4. Характеристика послуг і продукції проєкту	14	2	2			10
Тема 5. План маркетингу як складова бізнес-планування інвестиційних проєктів	14	2	2			10
Тема 6. Політика комунікацій та її висвітлення у бізнес-плані	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем 1	64	12	12	-	-	40
Змістовий модуль 2. Розробка основних розділів бізнес-плану та його впровадження						
Тема 7. Виробничий план у бізнес-плануванні інвестиційних проєктів	14	2	2	-	-	10
Тема 8. Організаційний план реалізації інвестиційного проєкту	14	2	2	-	-	10
Тема 9. Фінансова складова бізнес-планування інвестиційних проєктів	14	2	2	-	-	10
Тема 10. Фінансові показники ефективності інвестиційного проєкту	9	2	2	-	-	5
Тема 11. Оцінка ризиків у бізнес-плануванні	14	2	2	-	-	10
Тема 12. Експертиза бізнес-плану	9	2	2	-	-	5
Тема 13. Оптимізація планування бізнес-процесів	14	2	2	-	-	10
Тема 14. Презентація бізнес-плану	14	2	2	-	-	10
Тема 15. Способи підвищення ефективності презентації бізнес-плану.	14	2	2	-	-	10
Разом за модулем II	116	18	18	-	-	80
Усього годин	180	30	30	-	-	120

5. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	2
1.	Тема 1. Бізнес-планування як основа розвитку підприємництва	2
2.	Тема 2. Структура та логіка розробки бізнес-плану	2
3.	Тема 3. Підготовча стадія розробки бізнес-плану	2
4.	Тема 4. Характеристика послуг і продукції проєкту	2
5.	Тема 5. План маркетингу як складова бізнес-планування інвестиційних проєктів	2
6.	Тема 6. Політика комунікацій та її висвітлення у бізнес-плані	2
7.	Тема 7. Виробничий план у бізнес-плануванні інвестиційних проєктів	2
8.	Тема 8. Організаційний план реалізації інвестиційного проєкту	2
9.	Тема 9. Фінансова складова бізнес-планування інвестиційних проєктів	2
10.	Тема 10. Фінансові показники ефективності інвестиційного проєкту	2
11.	Тема 11. Оцінка ризиків у бізнес-плануванні	2
12.	Тема 12. Експертиза бізнес-плану	2
13.	Тема 13. Оптимізація планування бізнес-процесів	2
14.	Тема 14. Презентація бізнес-плану	2
15.	Тема 15. Способи підвищення ефективності презентації бізнес-плану	2
	Разом	30

6. Теми лабораторних занять

Відповідно до робочої програми з дисципліни «Бізнес-планування інвестиційних проєктів» лабораторні заняття не заплановані.

7. Самостійна робота

Зміст СРС з дисципліни складається з таких видів роботи:

- підготовка до аудиторних занять;
- виконання практичних завдань протягом семестру;
- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни згідно з навчально-тематичним планом;
- написання індивідуальної контрольної роботи;
- підготовка до усіх видів контролю.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Тема 1. Бізнес-планування як основа розвитку підприємництва	2
2.	Тема 2. Структура та логіка розробки бізнес-плану	4
3.	Тема 3. Підготовча стадія розробки бізнес-плану	4
4.	Тема 4. Характеристика послуг і продукції проєкту	10
5.	Тема 5. План маркетингу як складова бізнес-планування інвестиційних проєктів	10
6.	Тема 6. Політика комунікацій та її висвітлення у бізнес-плані	10

7.	Тема 7. Виробничий план у бізнес-плануванні інвестиційних проєктів	10
8.	Тема 8. Організаційний план реалізації інвестиційного проєкту	10
9.	Тема 9. Фінансова складова бізнес-планування інвестиційних проєктів	10
10.	Тема 10. Фінансові показники ефективності інвестиційного проєкту	5
11.	Тема 11. Оцінка ризиків у бізнес-плануванні	10
12.	Тема 12. Експертиза бізнес-плану	5
13.	Тема 13. Оптимізація планування бізнес-процесів	10
14.	Тема 14. Презентація бізнес-плану	10
15.	Тема 15. Способи підвищення ефективності презентації бізнес-плану	10
Разом		120

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання включають виконання студентами контрольного індивідуального завдання з дисципліни «Бізнес-планування інвестиційних проєктів».

9. Методи навчання

За джерелом передачі та сприймання навчальної інформації використовуються такі методи:

- словесні (розповідь-пояснення, бесіда, лекції, презентації, семінари-дискусії);
- наочні (ілюстрація з використанням ММП);
- практичні (розв'язування задач);
- ділові ігри.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемний виклад, частково-пошуковий метод та дослідницький методи.

10. Методи контролю

Поточний контроль передбачає:

- опитування на практичних заняттях;
- тести
- контрольні і самостійні роботи.

Підсумковий контроль передбачає: екзамен.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Структура оцінювання			Сума
Змістовий модуль №1	Змістовий модуль № 2	Екзамен	
Практичні заняття			100
35			
Самостійна робота 5	Індивідуальне завдання 10	50	100

• Оцінювання відповідей студентів на практичних заняттях відбувається за 100 бальною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Рекомендована література

Основна

1. Господарський кодекс України // Верховна Рада України: від 16.01.2003, № 436-IV.
2. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, Р. Р. Білик. Чернівці: Технодрук, 2019. 264 с
3. Должанський І.З. Бізнес-план: технологія розробки: [навч. посіб.] / І.З. Должанський, Т.О. Загорна; 3-тє вид. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 384 с
4. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підручн. [для студ.вищ.навч.закл.] / Т.В.Майорова. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 472 с
5. Боярко, І. М. Інвестиційний аналіз [Текст] : навчальний посібник / І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко; Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ "УАБС НБУ". - К. : Центр учбової літератури, 2011. - 400 с.
6. Колот А. М. Створення власного бізнесу [Електронний ресурс]: навч. посібник / А. М. Колот, Г. О. Швиданенко, та ін. — К. : КНЕУ, 2017. — 311 [1] с.
7. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г.Васильців, Я.Д.Кочмарик, В.І.Блонська, Р.Л.Лупак. – К.: Знання, 2013. – 207 с.
8. К. Барроу. Бізнес-план: [практичний посібник] / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун; пер. з 4-го англ. вид. – К.: Знання, 2005. – 376 с.
9. Руководство Ernst & Young по составлению бизнес-планов / Брайен Р. Форд, Джей Борнстайн, Патрик Пруэтт Альпина.- Паблшер, 2010. - 264 с.
10. Агафонова Л. Т. Підготовка бізнес-плану: Практикум / Л. Т. Агафонова, О. Р. Рога. – [3-є вид.]. – К. : Знання, 2001. – 158 с.
11. Ганечко І. Г. Бізнес-план: особливості розробки та впровадження в умовах невизначеності / І. Г. Ганечко, І. С. Ситник // Молодий вчений. -

2019. - № 9(1). - С. 191-194. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_9%281%29__44
12. Горогоцька Н.І. Роль бізнес-планування у стратегічному управлінні діяльністю підприємства. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2019 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 6–8 квітня 2020 р., м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2020. 507 с. С. 439
13. Даниленко А. І. Інвестиційні проекти та їхня роль у розвитку економіки України / А. І. Даниленко // Фінанси України. - 2019. - № 6. - С. 7-22. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2019_6_3
14. Шибаніна О. В. Інвестиційні проекти та гарантування продовольчої безпеки країни / О. В. Шибаніна // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2018. - Вип. 1. - С. 34-44. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vanp_2018_1_5
15. Уткіна Ю. М. Організація бізнес-планування інвестиційних проектів на промислових підприємствах / Ю. М. Уткіна, О. Хиленко // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2014. - Вип. 47. - С. 125-131. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2014_47_27
16. Омельченко М. О. Розробка бізнес-плану інвестиційного проекту / М. О. Омельченко // Управління розвитком. - 2014. - № 9. - С. 147-150. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_9_64
17. Каторжин А. Д. Розробка бізнес-плану інвестиційного проекту / А. Д. Каторжин // Управління розвитком. - 2013. - № 16. - С. 157-158. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_16_64
18. Тарасюк Г. М. Планування комерційної діяльності : навч. посібник / Г. М. Тарасюк. – К. : Каравела, 2005. – 400 с.
19. Телетов О. С. Бізнес-планування : навч. посібн. з дисципліни "Бізнес планування" / О. С. Телетов. – Суми : СумДУ, 2005. – 78 с.
20. Ясинський В. В. Бізнес-планування: теорія і практика: навч. посіб. / В. В. Ясинський, О. О. Гайдай. – К. : Каравела, 2004. – 232 с.

Додаткова

1. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: Навчальний посібник. – Вид. 2-ге/ С.Ф. Покропивний, С.М. Соболев, Г.О.Швиданенко, О.Г. Деревянко. – К.:КНЕУ, 2002. – 379 с.
2. Горемыкин В.А. Богомолов Л.К. Бизнес-план: Методика разработки. 45 реальных образцов бизнес-планов. – 3-е изд., доп. и перераб. – М.:«Ось-89». 2002. – 864с.
3. Друккер Петер. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво: Пер. з англ. — К.: Україна, 1994.
4. Економіка підприємства: Підручник / За ред. акад. С.Ф. Покропивного. — К.:КНЕУ, 2001.— 528 с.

5. Економічний аналіз: Навч. Посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. — К.: КНЕУ, 2001. — 540 с.
6. Клоков И. Бизнес-план на компьютере: быстро и просто (+CD). – СПб.: Питер. 2007. – 176 с.
7. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навч. посібник. — К.: ЦУЛ, 2003. — 376 с.
8. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. / За заг. ред. В.Є. Москалюка. – К.: КНЕУ, 2005. – 384 с.
9. Планування діяльності підприємства: Навч.-метод. посібник / М.А. Белов, Н.М. Євдокимова, В.Є. Москалюк та ін.; За заг. ред. В.Є. Москалюка. — К.: КНЕУ, 2002.— 252 с.
10. Тарасюк Г.М. Бізнес-план. Методичний матеріал, контрольні питання та завдання для виконання розрахункової роботи. — Житомир, 2002 — 92 с.
11. Тяг Р.Б. Планування діяльності підприємства: Навч. посібник. — К.: МАУП, 1998.— 156 с.
12. Управління виробничою інфраструктурою. Навч. посібник / За ред. Белова М.А. — К.: КНЕУ, 1997. — 207 с.
13. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. — К.: КНЕУ, 1999. — 384 с.
14. Орлова Е.Р. Оптимизация бизнес-процессов. – Изд.: Омега- Л, 2005. – 156 с.
15. Финансовый бизнес-план: Учеб. пособие / Под ред. дейст. члена Акад. инвестиций РФ, д-ра экон. наук, проф. В.М. Попова. — М.: Финансы и статистика, 2004.— 480 с.
16. Череп А. В. Економічний аналіз : навч. посіб. / А. В. Череп. – К. : Кондор, 2009. – 150 с. 69.
17. Черниш С. С. Економічний аналіз : навч. посіб. / С. С. Черниш. – К. : ЦУЛ, 2010. – 312 с.
18. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2005. – 568 с.
19. Швайка Л.А. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. / Л.А. Швайка. – [вид. 4-те., стер.]. – Львів: «Новий світ-2000», 2010. – 268 с.

13. Інформаційні ресурси

АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ ТА ДОСЛІДНИЦЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

1. Верховна Рада – www.rada.gov.ua
2. Кабінет Міністрів України – www.kmu.gov.ua
3. Міністерство економіки – www.me.gov.ua
4. Міністерство праці та соціальної політики – www.mlsp.kiev.ua
5. Міністерство фінансів – www.minfin.gov.ua
6. Міністерство промислової політики – www.industry.gov.ua
7. Державний комітет статистики – www.ukrstat.gov.ua
8. Фонд державного майна – www.spfu.gov.ua

9. Державна податкова адміністрація – www.sta.gov.ua
10. Агентство гуманітарних технологій – <http://www.aht.org>.
11. Міжнародний інститут бізнесу – <http://www.iib.com.ua>
12. Міжнародний інститут порівняльного аналізу – <http://www.icaei.org.ua>
13. Міжнародний центр перспективних досліджень – www.icps.kiev.ua
14. Національна Академія наук України – <http://www.nas.gov.ua>
15. Торгово-промислова палата України – <http://www.ucci.org.ua>
16. Українська асоціація інвестиційного бізнесу – <http://www.uaib.com.ua/>
17. Український центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова – <http://www.uceps.com.ua>
18. Український центр післяприватизаційної підтримки підприємств – <http://www.ucrpps.kiev.ua>
19. Центр антикризових досліджень – <http://www.anticrisis.come.to>
20. Центр інновацій та розвитку – <http://www.ngoukraine.kiev.ua/ids/>
21. Центр стратегічних розробок – <http://www.ln.com.ua>
22. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua
23. Державна науково-технічна бібліотека України – www.gntb.n-t.org/
24. «Голос України» Газета Верховної Ради України – www.uamedia.visti.net/golos